

V. ALECSANDRI.

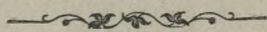
6890

1497.

DUMBRAVA ROSIE

POEM ISTORIC

DEDICAT AMICULUI MEU C. NEGRE.

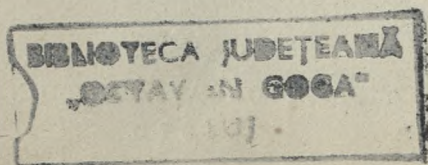
JASSY.
TIPO-LITOGRAFIA NAȚIONALĂ.
1872.

Notă. S'au ținut trei conferințe în Iași în luna April, pentru a contribui la suscripțiile ce se fac în favoarea eliberării teritoriului francez: cea întâi de D. Iorgu Vărnăv Liteanu asupra poeziilor: *Doine* și *Lacrimioare*; cea a doua, de D. N. Ionescu asupra *Năvălirilor Tatarilor*.—În cea de pe urmă D. V. Alecsandri au citit poemul: *Dumbrava roșie*.

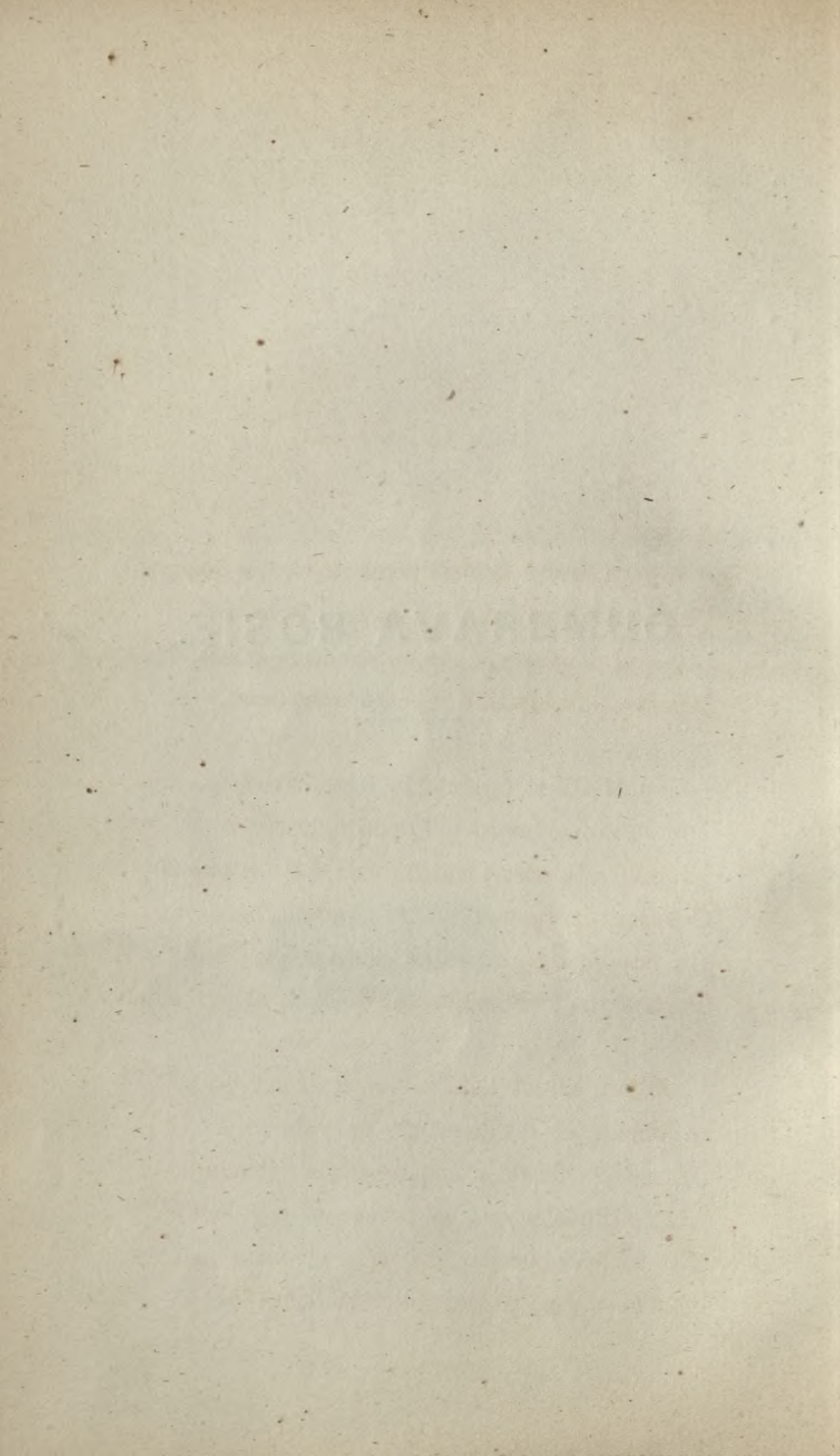

899034X

DUMBRAVA ROSIE.

I.

VISUL LUI ALBERT.

Albert, craiul Lehie, făcut-au un vis mare,
Un vis de năvălire, de'nvingeri glorioase!
El se văzu puternic, pe-un armasar calare,
Infiorând cu spada-i popoare numeroase.

Din Miază-zi ferbinte in recea Miază-noapte,
Din Răsăritul mândru l'Apusul lucitor
El auzi prin visu-i mii, mii de mii de șoapte
Crescând in sgomot falnic, gigantic, imnător,
Un uragan de glasuri ce clocotea prin lume
Purtând, nălțând cu fală un nume,..... al seu nume!

Albert, craiul Lehie, trufaș, sumeț, ușor,
Adimentit, se crede stăpân pe viitor,
Ș'aruncă ochi de pradă pe țerile vecine:
„Care din ele, zice, mi-ar cuveni mai bine?”
El stă puțin pe gânduri, apoi cu mare glas:
„Moldova este pragul ăntăiului meu pas!

„In acea țeară mică neincetat lovită
 „De dușmani fără număr și'n veci nebiruită,
 „In care toți barbații sunt zmei ce s'au luptat
 „Cu Leahul, cu Maghiarul, cu Turcul incruntat,
 „Și unde pe sub earbă câmpiile frumoase
 „Ascund troene albe de-a dușmanilor oase,
 „Un Domn yiteaz, un Ștefan, adună de mulți ani
 „O glorie ce-i demnă de-ai lumii suverani.
 „Voiu merge la Moldova, la Ștefan drept voiu merge
 „Și luciul de pe frunte-i cu spada mea voiu șterge,
 „Ear lumea ingrozită, privind spre resărit,
 „Vede-va 'n loc de soare al meu chip strălucit!“

Au zis, și'n nerăbdare-i pe lângă el in grabă
 Adună-a lui armată deprinsă la omor,
 Urdie numeroasă de feare, ce se'ntreabă:
 „Spre care orizonuri salta-vom noi in sbor?
 „In care parte-i hoitul promis l'a noastre ghiare
 „Să-l sfășiem in clipă, să-l roadem, inghițim?
 „In care țeri: teutone, române sau maghiare
 „Vrea Albert, Craiul nostru, pustiul să-l lățim?“

Astfel zicea cu fală a lui Albert oștime
 In cete adunată pe câmpul din Dombrova,
 Când prin văzduh deodată o gură din mulțime
 Rosti cu glas de taur selbatic: la Moldova!
 Ura! strigă Lehimea intocmai ca un tunet,
 Și văi și munți și codri respunseră 'n resunet

Ura!. și'n dor de sânge armata crunt aprinsă
 Ca un șioiu de toamnă pe drumuri se intinsă
 Cu tunuri largi și grele, cu flinte lungi, cu spade
 Ce străluciau la șolduri și'n teacă zingheniau,
 Cu armasari sburdalnici ce vesel necheziau,
 Mergënd toți, cai și oameni, să calce și să prade.

In fruntea lor magnații mândri, bătrini și tineri :
 Toporski veteranul ce poartă barbă albă,
 Incungiurat de neamuri : feciori, nepoți și gineri
 Formându-i o vitează și glorioasă salbă,

Grodeck zis *falcă-tare*, ce'n gândul lui se jură
 Atăți Români să pearză căți are dinți in gură.

Zciusko neimpăcatul cu brațe lungi și tari
 Care 'n Bugeac ucis-au trei sute de Tatari.

Biela cel nalt, subțire ca trestia de baltă,
 Ce 'n lupte săngeroase ca dēnsa se mlădie
 Cu sabia-i turcească tăiend in carne vie
 Pe când fugariu-i sprinten nechează, mușcă, saltă.

Gorow și Zablotowski, amici jurați pe moarte
 Să 'mpartă soarta bună, să 'nvingă rele soarte
 Și care in trei rēnduri scapat-au din robie
 Prin degetile morței trecēnd cu vitejie.

Ei sbor pe doi cai gemini, rizēnd in hohot mare
 Cu alți ca dēnșii tineri, baroni, comți Palatini :
 Glence din Pocuția, Zbaloș Litfan ce are
 Un cărd pletos de zimbri in codri de arini.
 Gavril de Moravița, frații Grotov, Huminski,
 Mardela Veneticul, Tecelski și Pruhninski,

Iarmeric Mazovitul și Kozjatic Ucranel

Ce crește cai selbatici și-i prinde cu arcanul.

Ei merg, bătând din pinteni; sburdalnica lor ceată

Străluce de departe in haine strălucite :

Dulămi cu flori de aur la pept împodobite

Și'nceinse cu pafale de peatră nestimată.

Ciapce purtând un Vultur și pene la mijloc,

Incălțăminte roșii de piele de Maroc,

Și frăe țintuite, și argintate șele

Și armorii cusute pe colțuri de harșele.

Ei merg jucându-și cail, și vesel între ei

Vorbind de cai, de lupte, de-amor și de femei,

Tot ce-i mai scump in lume și dă un farmec vieții

Pe timpul mult ferice și viu al tinereții.

Ei merg precum ar merge la simplă vânătoare

Glumind in nepăsare de moartea ce-au se'nfrunte,

Urmați de steaguri multe, urmând in foc de soare

Pe hatmani, capi de oaste, cu Albert Craiu'n frunte.....

Și astfel in Moldova ei dau cu toți navală!

Dar când trecu hotarul, al Regelui cal tare

Se poticni... O buhă țipâ in zioa mare

Și moartea 'și găti coasa in acea zi fatală!

II.

ȚEARA IN PICIOARE.

Ce vuet lung de carre, ce tropot surd de vite,
Ce freamăt de suspinuri, de glasuri nădușite
S'aud in sinul nopței prin neagra 'ntunecime
Și cătră munți se 'ndreaptă l'a codrilor desime?
Din când in când sub nouri trecënd ca o săgeată
Clipește o lumină, și ca prin vis arată
Bătrini cu fruntea goală plecată spre pământ,
Femei cu prunci in brațe și pletele in vânt,
Copile spăimântate mănănd turme de oi
Și flecoași in fugă mănănd cărduri de boi.
Pe jos, pe cai, in grabă toți părăsindu-și satul,
Fugind cu vaet, lacrimi, căci i-au ajuns păcatul,
Se duc pribegi și palizi să cate-adăpostiri
In fund de codri 'n peșteri, in sin de monastiri.
Dar unde sunt barbații, voinicii, junii, tarii,
Să-și apere părinții, nevestele si pruncii?
Când suflă grea furtună pe ramurile luncii
Ș'o sgudue ș'o darmă, ah! unde sunt stejarii?

Stejarii sunt la locul lor, față cu furtuna!

.
 Acum de zece zile și zece nopți tot-una
 Din munți și pân la Nistru, pe culme și pe dealuri
 Sun buciume de larmă dând tainice semnaluri,
 Și calarași din fugă prin sate, prin orașe
 Crăinesc : Săriți cu toții pe Litfele trufașe !
 „Viteazul Stefan Vodă vă chiamă 'n vitejie.
 „Cine-i mișel să fugă, cine-i Român să vie !“
 Toți au respuns : „trăească Moldova !“ și s'au dus.

Pe loc tot omul verde ce poartă capul sus
 Și-au sărutat odorii, și-au ascuțit toporul,
 Și-au prins din câmp fugariul ce-i sprinten ca o ciută,
 Apoi făcându-și cruce, zicând un Doamne-ajută!
 Ca șoimul de la cuibu-i voios și-au luat sborul.

Astfel din țeara 'ntreagă plec cete inmiite
 Cu arce, barde, coase și gioage țintuite,
 Purtând căciuli de oae, mintene'n flori cusute
 Și barbe neatinse, al bărbăției semn.
 Ei merg de-adrept prin codri, pe lungi cărări perdute
 Calări pe șele goale cu scările de lemn,
 Și trec in sbor prin arbori ca demoni de urgie,
 Și umbra schinteiază de-ai ochilor mânia.

Tot astfel și boerii, stăpânii de moșii,
 Incunjurați de gloată, las casele și plec
 Privind cu mulțemire sburdalnicii lor fii

Cum știu să-și poarte caii, și'n salturi se intrec.
Soții, surori și mame suspin în urma lor
Dar ei alerg ferice la câmpul de onor.

Coman de la Comana, un urieș de munte
Ce intră prin bârloage și prinde urșii vii,
Aduce după dănsul mulți vânători de frunte
Născuți pe plaiuri nalte, trăiți în vijelii.

Balaur de la Galu, Ciolpan din Pipirig,
Rid și de frigul morței cum rid de-al ernii frig;
Și mulți cobor din munte ca lava din volcan,
De soiul lui Balaur, de soiul lui Ciolpan.

Velcea, bastard lui Șerpe, ca șerpele pe apă
Alunecă prin dușmani și mult cumplit îi mușcă.
În luptă când i-e sete, cu sângere se adapă
Și drept potir el are o țevie de pușcă.
El vine din Hirtoape cu Purice-Movilă
Și cu Roman-Priveagul ce nu mai știu de milă.

Skeeanul și Mircescul, vecini de pe Siret
Ce s'au bătut cu Hroiote, s'au prins cu jurământ
Nici chiar sub brațul morței să nu dea îndăret
Pân n'or intra cu Leahul pe-al Leahului pământ,
Și Zimbrul de la Skee și Zimbrul din Mircești
Se due să iee 'n coarne pe vulturii Leșești.

Bătrînul Matei Cărjă are 'mprejurul lui
Cinci sute de naprasnici ce vin despre Vaslui,
Toți Racoveni!.. ear Cărjă, om înțelept și harnic
E'n floare când se simte calare pe Șargan.

Glumeț, îi place-a zice lui Negrea, viteaz darnic,
 „Am să mă fac, nepoatê, din Cărjă buzdugan !“
 Negrea zimbînd, răspunde : „Ai cărja bătrîneții
 „La sfaturi, ear în luptă ai brațul tinereții.“
 Și ajungînd cu toții la Racova de vale,
 O cruce luminoasă li se-arată în cale.

Astfel, cu mic, cu mare, apărătorii țerii
 Eșiți ca frunza 'n codri la vîntul primăverii,
 Din văi adânci se urcă, din piscuri se cobor,
 Trec ripile în salturi, trec riurile 'n not
 Ș'alerg fără odihnă, voinicii, cât ce pot
 La glasul țerii scumpe ce-i cheamă 'n ajutor.
 Merg unii cu grabire spre codrii Bucovinei
 Unde s'adun în cete la strimtele potoci,
 Pîndînd ca vînătorii mișcările jivinei,
 Și tot rugînd : „Fă Doamne, să treacă pe aici !“
 Merg alții la Suceava să facă pe Albert
 A pierde oaste multă și mult timp în deșert.
 Ear alții la Cotnariul iubit și podgoriu
 Unde-i aștept cu oastea, Bogdan, domnescul fiu,
 Têutu cu mintea coaptă, Costea cu ochiu sumeț,
 Și Trotușan și Boldur cu suflet îndrăsneț,
 Și undê Stefan Vodă infipt-au steagul seu
 Strigînd la cer : „Ajută-mi, o ! Sfinte Dumnezeu !

III.

TABĂRA LEȘEASCĂ.

Pe-o culme prelungită ard mii și mii de focuri
Ca stele semanate în numeroase locuri.
Se pare că tot ceriul căzut e pre pământ
Și c'au ramas în urmă-i un haos, un mormânt,
Atăta intristare, ș'atăta 'ntunecime
Imprăstie pe boltă-i a norilor desime.

Un sgomot lung se'naltă din culmea luminată
Unindu-se în aer cu tunete cerești.
E sgomotul orgiei!... ear zarea departată
Roșește'n foc de codri și sate românești.

Aici beții și danțuri și chiote voioase,
În fund suspinuri, vaet și plângeri dureroase!
Aici de poște rele sunt ochii toți aprinși,
Acolo curge sânge, acolo's ochii stinși,
Căci astăzi celebrează Lehimea'n serbătoare
Victoria dorită a zilei viitoare!

Ostașii pretutindeni formați in dese grupe
 Frig boi intregi, rup cărnuri ca lupii flămânziți,
 Desfund balerci, antale, beu lacom fără cupe,
 Se cert, și rid in hohot și urlă regușiți.
 Ca dênșii, căni de lagăr la praznic luând parte
 Schelălăesc selbatic, rod oasele deoparte
 In mijlocul orgiei turbate ce tot crește.
 Ear pintre căni și oameni pe earbă stau căzute
 Femei, prada orgiei, cu mințile perdute...

Și ănsă vântul nopței prin lagăr vijiește
 Ș'un glas din umbra neagră la toți strigă de-arëndul:
 „Orbi! orbi! la masa morței voi vă mâncați comăndul!“

Magnații juni, sub corturi, pe perne de matasă
 Deșert cupe de aur cu vin de la Cotnar,
 Cântând cu fericire: „De viață rea nu-mi pasă!
 „Iubita'mi e pe brațe, in viață nu-i amar!“
 Și fie-care stringe la peptu-i cu'nfocare
 O fică de-a Podolii frumoasă și balae,
 Cu buze părguite la foc de sărutare,
 Și ochi ce'not, albastri, in galișă vâpae.
 Și fie-care simte că mintea-i se desfrână,
 Simțind lâng'a sa gură o gură voluptoasă,
 Și'n brațe-i o copilă luptându-se-amoroasă
 Ș'un sin vioiu, ferbinte săltând sub a sa mână.
 Ferice mult ferice de dênșii!... fața ride,
 Inima sboară, raiul in cale-i se deschide.

Și ănsă vântul nopței prin corturi vijiește,
 De tunete cumplite vėsduhul clocotește
 Ș'un glas perdut in umbră tot strigă ne'ncetat :
 „Orbi ! orbi ! moartea v'așteaptă cu'n ultim sărutat!

Cortul regal e splendid ! Duzini de candelabre
 Revars'a lor lumină pe-o masă ce se'ntinde
 Sub table mari de aur purtând scumpe merinde
 Și sticle largi cu vinuri spanioale și calabre.
 In mijloc stă'n iveală un cerb de patru ani,
 Incins pe-a sale laturi cu șiruri de fazani,
 Și doue piramide de fructe mai alese
 In Asia 'nflorită crescute și culese.

Albert in fruntea mesei lucește ca un soare
 Incungiurat de oaspeți in haine de splendoare.
 La dreapta-i, al seu frate mai june, Sigismund
 Apare 'ntr'o dulamă de roș postav de Lund.
 La stinga-al Cameniței episcop vechiu, Lonzinski,
 Ș'alătore cu dănșii se vęd Sbignew Tenczynski
 Cu Herbor Lucasievitz, Pađlowski Castelanul
 Radomiei, și Creslau Roza, numit Decanul,
 Și graf Ioan de Tiffen, magisterul Prusiei
 Care-au adus la luptă cinci sute de Cruciați,
 Și falnicii Toporski, vechi neaoși de-a Lehieii,
 Și alți de frunte nobili, din cei mai insemnați.
 Toți gustă din merinde, voios deșert pahare
 In sunetul metalic de vesele fanfare ;

Și sângele prin vine se scurge mai ferbinte,
 Și'avântul crește'n suflet și nebunia'n minte.
 Când regele redică o cupă de vin plină
 Și-astfel cu glas puternic toastul seu închină :
 „Eu Albert, Domnul vostru, și al Lehie Rege
 „Intrat-am în Moldova ca leu invingător !
 „Măni este zioa luptei... Nimie nu s'a alege
 „De Stefan a Moldovii și de al seu popor.
 „Cum beu această cupă, așa mândra Lehie
 „Se'nghită-această țeară ! Așa să fie !“

„Fie !“

„Vivat ! Ura ! trăească Albert mult glorios !“
 Răspund mesenii aprigi c'un răcnet sgomotos
 Și lagărul resună în lungă depărtare...

Dar eată că la ușă un om străin apare
 Cu peptul gol, cu perul în vânt, cu ochiu focos.
 El spre Albert țintește privirea-i rătăcită,
 Face doi pași și strigă : „Deșartă-ți cupa gios
 „Albert ! de soarte rele 'ți-e cupa otrăvită.“

Toți se reped c'un urlat și măna pe el pun.
 „Lăsați-l, zice craiul ; e Sropski cel nebun !
 Și ear înalță cupa rizând de-o așa larmă...
 Dar cupa lângă buze-i în măna lui se sfarmă,
 Și un trăsnet lung deodată în ceriuri bubuește,
 Și'n cortul plin de umbră furtuna năvălește,
 Și masa se restoarnă, și cortul se urducă...
 Ear pe câmpii, sub fulgeri, aleargă o nălucă.

IV.

TABĂRA ROMÂNĂ.

O tânăra pădure de ulmi și de stejari
Ascunde-oastea română prin junii sei tufari.
Misterul și tăcerea în sinul ei domnesc;
Dar marginele sale sunt palid luminate
De flăcările triste ce pălpiu în sate
Și veselele focuri din lagărul leșese.

Pintre copaci și'n ramuri, din vârfuri până în poale
Din când în când lucește oțel de săbii goale
Și ochi de lei, de vulturi, de leopardzi selbatici,
Ce ard sub vălul nopții ca niște roși jaratici,
Căci ei se primblu cu jale și se opresc cu ură
Din zarea 'nflăcarată pe lagărul vecin,
Și tot Românul'n suflet pe sufletu-i se jură
Cu-al dușmanilor sânge să sting-al țerii chin.
Dor crunt de resbunare! Crunt, aspru jurământ
Ce sapă'n întuneric un larg, profund mormânt!

Ici, colo, prin poene stau pălcuri de oșteni :
 Arcași de la Sorocea, naprasnici Orheieni,
 Aprozi, Copii din casă, Curteni și Lefecii,
 Toți, oameni tari de vână și oțeliți în foc,
 Deprinși a-și trăi traiul în timp de voinicii
 Ș'a da mâna cu moartea fără a mișca din loc.
 Ei port pe a lor frunte, pe a lor brațe groase
 Și'n pepturi brazde multe, hieroglifice sfinte
 Cu paloșul sapate, ce spun ș'aduc aminte
 De lupte urieșe, de fapte glorioase !
 Și fiecare'n vîieată și-a căștigat un nume,
 O falnică poreclă, un titlu de stremoș :
 Mihul, Păun de codru, Balaur, Alimoș,
 Ursul și Pală-dalbă, Grozan și Sparge-lume ;
 Eroi de vechi balade ce s'au pastrat în minți
 Trecînd în moștenire la fii de la părinți.

Lungiți pe mușchiul verde și domolind fugarii
 Ce sburdă pe 'ntunerice și desfrunzesc tufarii,
 Voinicii buni de luptă și bucuroși de glumă,
 Astfel grăesc :

— Grozane ! ce-o fi zioa de mâni ?

— O fi la unii mumă, o fi la alții ciumă,

„Amară pentru Litfe, și dulce la Români.

— Amin ! să dea Domnul !

— Va da, măi Pală-dalbă !

„Ș'o fi precum la Baea, n'o fi ca'n Valea-albă

„Unde-am văzut pe Ursul gonit de șese Turci.

— Gonitu-m'au pe mine, dar i-am urcat în furci.

— Va fi precum la Skee unde-ați văzut in silă

„Maghiari schimbați in epuri, ș'un Purice'n Movilă.

„Va fi precum la Lipneț cu dumbravioara verde,

„La Racova pe unde și azi Turcul se perde,

„La Grumăzești pe maluri unde Cazacul Jură

„Pe mine, chiar pe mine m'au increstat la gură.

— Te-au increstat păgănul, dar când el vru de viu

„In not să treacă Nistrul, o păți rău, fârtate,

„Căci de pe mal in fugă tu i-ai sărit pe spate

„Și l-ai trimis sub Nistru să-și cate un secriu.

— Bine-i făcuși, Grozane! E scris in cele sfinte :

„Chiar apele să fie vrajmașilor, morminte!

— Așa e țeara noastră,.. e bună pentru vii,

„Și pentru morți e bună.

— De-aceea'n astă țeară

„Vecinii dau năvală cu sutele de mii.

„Urând vîeța la dînșii, le place-aici să peară!

— Le place dar, Păune, și noi le facem placul.

„Ei cred ca-aici e raiul ș'aici găsește pe dracul.

— Și cum să nu-l găsească urdiile nebune

„Când Stefan e'n picioare, când versul lui ne spune:

Stefan, Stefan Domn cel Mare

Seamăn pe lume nu are

Decât numai mândrul Soare!

Din Suceava când el sare,

Pune peptul la hotare

Ca un zid de aparare!

Brațul lui fără încetare,
 Bate ordele Tatare,
 Bate cetele Maghiare,

Bate Leși din fuga mare,
 Bate Turci pe zmei călare
 Și-i scutește de 'ngropare!

Lumea 'ntreagă stă 'n mirare!
 Țeara-i mică, țeara-i tare
 Și vrajmașul spor nu are!

— Trăească Stefan Vodă!... Mulți dușmani vin la noi,
 „Dar cât vin de naprasnici, puțini fug înapoi.

— Păcatul lor îi mână, sermanii, că pe-o turmă,
 „Și moartea le stă 'n cale, și moartea le stă 'n urmă.

— De-aceea la Moldova vezi floare lângă floare.
 „E ingrășat pământul cu sânge.

— Așa-i, frățioare,

„Dar crește bujorii mândri din sânge de român
 „Și pălămida neagră din sânge de păgân!“

Sub ceriul ce s'aprinde și'n clipă ear se stinge
 Vărsând pe a lor fețe lumini fulgerătoare,
 Astfel grăesc barbații ce somnul nu-i atinge
 În așteptarea vie a zilei viitoare.

Și poalele pădurei sunt palid luminate
 De flăcările roșii ce pălpîie în sate,

Și'n tabăra vecină orgia cea nebună
Ca marea departată vuește sub furtună,
Ear in frunziș Romăni topoarele 'și descânt,
Și uni-și dismierd caii, și alții vesel cânt :

„Sînt Român cu patru mâni,
„Și am leacuri de pagăni :
„De Tatars am o săgeată,
„De Turci pala mea cea lată,
„De Litfeni un buzdugan
„Și de Unguri un arcan !“

V.

STEFAN CEL MARE.

In mijlocul pădurei este-o poeană lungă
Și largă, ce foaște de oameni ca un roi.
La capătu-i din dreapta se prelungeste-o strungă
Prin care osteșimea curge ca un șoiu.
Ea intră in poeană și se așează 'n rënduri
Privind la o colibă de ramuri de stejar
In care-o umbră mare de om plecat-sub gânduri
Stă pe genunchi, se 'nchină in față c'un altar.

Deodată o lumină fantastic isbucnește
Din zece nalți mesteacâni aprinși cu toți de-odată;
Coliba se deschide, umbra se scoală, crește
Și splendid maiestoașă la oaste se arată!
Un lung fior pătrunde mulțimea 'n admirare.
Toți zic: E Stefan! Stefan!

— Dar, Stefan e cel Mare!

Eată-l cărunt, dar încă barbat între barbați
Ca muntele Ceahlăul prin munții din Carpați!

El intrunește 'n sine o triplă maiestate:
 Acea care-o dau anii la conștiinți curate,
 Acea care resfrânge a tronului splendoare,
 Ș'acea intipărită de faima 'nvingătoare.
 Timpul i-a pus coronă de-argint, țeara de aur,
 Și gloria măreață i-a pus cununi de laur.

Pe falnicii sei umeri, cu anii, sunt clădite
 Neperitoare sarcini de fapte strălucite,
 Dar, ani și fapte, Stefan nu simte-a lor povară
 Căci dragostea moșiei, ca sfință primăvară,
 In sinu-i inflorește și il intinerește
 Pentru salvarea țerii când țeara pătimește.

Erou plin de lumină, el e menit in lume
 Pe secolul ce-l vede să sape al seu nume
 Și să respânde raze pe secolii viitori
 Precum un soare splendid ce sparge deșii nori.

Ființă de-o natură gigantică, divină,
 El e de-acei la care istoria se'nchină,
 De-acei care prin lume, sub pașii lor, cât merg,
 Las urme urieșe ce 'n veci nu se mai șterg,
 A căroră legendă in depărtări se 'ntinde
 Și'nchipuirea lumi fantastic o aprinde.

Măreț, in a sa umbră un timp intreg dispare
 Căci Dumnezeu pe frunte-i a scris: *Tu vei fi mare!*

In mijlocul poenii el se inaintează
 Se urcă pe-o movilă și astfel cuvăntează:

„Romăni din toată țeara ! Boeri, vechi Căpitani,
 „Și voi, feciori de oaste. . . Sunt patru zeci de ani,
 „Moldova, la *Dreptate*, pe soarta ei stăpână,
 „Mi-au pus pe cap corona și buzduganu 'n mână.
 „Prin cel a-tot-puternic ce apele incheagă
 „Păstrat-am până astăzi corona mea întreagă
 „Și buzduganul teafăr, de și pe mulți dușmani
 „I-au doborit, lovindu-i, in patru zeci de ani !
 „Dușmani din fundul lumei, păgăni, dușmani vecini,
 „Și, cine-ar putea crede ! . . . chiar dușmani frați, creștini !
 „Trufași cu toți, selbatici, lacomi, vicleni și orbi,
 „Care 'mprejurul țerii, precum un cărd de corbi
 „Sta gata s'o sfășie . . . dar n'au vrut Dumnezeu,
 „N'au vrut Moldova, țeara vitează, n'am vrut eu ! . .

„Pe Radu, Aron Petru, și Țepeluș hainul
 „I-am frânt !. Maniac Tatarul și Matias Corvinul
 „I-am frânt !. chiar pe sultanul Mehmet-Fatih l'am frânt !
 „Ș'alți mulți care perit-au ca pulberea in vânt.

„Voi ii cunoașteți bine, vitejii mei oșteni,
 „Voi, pardoși de la Lipneț, Vultani din Resboeni,
 „Zimbri fioroși din codrii Racovii, aprigi Zmei
 „Din Soci, din Catlabuga, din Baia, de la Șkei.
 „Apărători a Crucei, voi ii cunoașteți bine
 „Căci pentru-a lor risipă ați resboit cu mine
 „Prin șesuri, munți și codri, pe eamnă, toamnă, vară.
 „Făcend din peptul vostru un zid, hotar de țară.

„Roșind cu-a vostru sânge ferbinte, plin de vîeață,
 „Siretul, Prutul, Nistrul și Dunărea măreață ;
 „Stănd vecinic in picioare, in veci neodihniți,
 „De arma, sora voastră, in veci nedeslipiți,
 „Fără copii, soție, o ! dragii mei vultani,
 „Și'n luptă, tot in luptă, de patru zeci de ani !
 „Ș'acum cînd armasarii Osmanului mărit
 „Arunc nechezuri aspre din mîndrul Răsărit,
 „Cînd Mohamed pe ceruri și-au asvîrlit hamgerul
 „Cî, ca o semi-lună, cutrieră tot cerul ;
 „Cînd noi oprim cu peptul furtuna păgînească
 „Ferind de-a sale valuri amvona Creștinească ;
 „Acum cînd toți Creștinii, Regi, domnitori, popoare,
 „Ar fi, ca frați de cruce, se 'mparte-acelaș soare,
 „Priviți ! . . Pe cerul negru se 'ntinde-un roș de sânge,
 „Din departare suflă un vînt ce geme, plînge
 „Și spune că in zare ard sate și orașe,
 „Că feare fără nume ucid copii in fașe,
 „Că țeara e 'n nevoe, că mor Romăni sub chinuri,
 „Că fete mor sub silă, că pruncii mor in sinuri ! .

„Și cine oare face această făr-de-lege ?
 „Un Domn vecin, prietin, un Domn Creștin, un Rege !
 „Albert, Craiul Lehieci ! . . .

„Albert, de cap ușor,
 „Făcut-au un vis mare de rege 'nvingător,
 „Dar n'are el, sermanul, așa de largă mînă
 „Să poată 'n ea cuprinde o patrie română !

„Nici au ajuns Moldova de risul mișeliei
 „Ca s'o răpească 'n gheare-i un vultur de-a Lehie!

„Cât va fi'n cer o cruce ș'un Stefan pe pământ
 „Nime nu va deschide Moldovii un mormânt!
 „Cât vor calca dușmanii in țeara de Români
 „Ei robi vor fi 'n țeară, dar vecinic nu stăpâni!
 „Decât Moldova 'n lanțuri mai bine ștearsă fie!
 „Decât o vîceață moartă mai bine-o moarte vie!

„Români din toată țeara, Boeri, vechi Căpitani,
 „Voi toți ai mei tovarăși de patru zeci de ani,
 „Când Albert ne meneste robie, rele soarte,
 „Raspundeți, ce se cade lui Albert?..“

— Moarte, moarte!

Strigă poeana; *Moarte!* pădurea clocotește,
 Ș'un soare roș in ceruri de-odată se ivește.

— Fie! le zice Stefan, fie cum cereți voi.

„La arme, și pe moarte! căci Domnul e cu noi!“

VI.

ASALTUL.

Gonise vântul nopței furtunele cerești
Lăsând acuma rëndul furtunei omenești,
Și soarele 'n splendoare din neguri răsărise.
Părea că vrea s'admire pe-acei ce se fălise
*„Că lumea ingrozită, privind spre răsărit,
„Vede-va 'n loc de soare al seu chip strălucit!”*

El primblă ochi de aur pe tabăra Leșească
Superbă!.. împrejur-i avënd ca s'o 'ntărească
Un lung ocol de carre legate strâns cu lanțuri,
Ocol armat cu tunuri și'ncunjurat cu șanțuri.

Armata e 'n picioare! Puternica armată
Cu-a sale lungi scadroane in lung cuadrat formată
Ocupă după șanțuri al tabării câmp nalt
Stând gata să respingă Românii din asalt.

Mii, mii de lănci cu flamuri se mișe, falfăitoare,
Ca trestile dese din bălți, când suflă vântul.
In aer sbor nechezuri, comânzi resunătoare,
Și cai 'n neastâmpăr frământ pe loc pământul.

Ear Albert, mândrul Rege, in mijloc pe-o nălțime
Privește cu mândrie frumoasa lui oștime.

Calare pe-un cal sprinten din stepele Ucrane,
 El are lângă dănsul un grup strălucitor
 De Palatini, de Hatmani sleiți pe caii lor,
 Și înainte-i steagul cu semne suverane.

La dreapta, sub pădure, oastea română-apare
 In pălcuri și in cete pe câmp orânduită,
 Și fie-care ceată de luptă pregătită
 C'un tun cu șapte țevii purtat pe roți ușoare.
 Hotnogi numiți de Stefan comandă Calarașii,
 Aprozii, Lefecii, Curtenii și Arcașii.

Ear Stefan stă pe-o culme cu-o ceată arătoasă
 De boerime-a țerii și de Copii din casă.
 Sub dănsul are Domnul un zmeu, un Moldovan,
 In stânga lui pe Boldur, in dreapta pe Bogdan,
 In mână-i buzduganul domnesc care 'n resboae
 Ca brațul care-l poartă in veci nu se indoaie,
 Și pe de-asupra-i steagul, amenințând furtuna,
 Cu Bourul, cu steoa, cu soarele și luna.

Precum doi nori pe ceriuri stau față 'ntunecoși
 Și se atrag la tunet, dând fulgeri luminoși,
 Astfel ambele-armate crunt-amenințătoare
 Arunc din ochi, din arme, luciri fulgerătoare.
 Și Litfii și Romăni privesc in nerăbdare
 Unii la Rege, alții la Domn, și fiecare,
 Dorind, pândind semnalul resboiului.

Deodată
 Stefan redică steagul dând semn l'a lui armată.

Pe loc trei pălcuri dese de cei mai buni arcași
 Plec iute și se 'mprăștiu in grupe de hărțași.
 Voinicii merg in fugă spre lagăr, indrăsneți,
 Din arcele lor nalte trăgând mii de săgeți
 Ce văjje 'n desimea scadroanelor Leșești
 Și prind răsad de moarte in pepturi omenesți.

Dar tunurile-ascunse in lagăr, după carre
 S'aprint, scoțând pe gură mortală detunare,
 Și mulți dintre arcașii pe câmp inaintați
 Cad morți in a lor sânge, de glonțuri fulgerați.
 Tovarășii lor grabnic atunce se adun,
 Dau semne de 'ngrozire și'n fugă toți se pun
 Cercând s'atragă Leșii din tabără afară.

Dar Leahul nu-i urmează, cercarea le-i zadară!

— Vezi Litfa! zice Boldur, stă 'nchisă la ocol.

„Nu vrea, nu indrăznește să easă 'n câmp, la gol.

— Vom merge noi la dënşa! Românul Domn respunde.

„In tabări lântuite știm noi cum se pătrunde.

„Tu, Boldur mare Hatman, și tu Coste-paharnic,

„Precum se cade voă, imi place a fi darnic

„Făcându-vă cu mine partași la zi de fală.

„In dușmanii Moldovii acu să'ntrați navală

„Cum intră leu 'n turme și paloșul in coaste!“

Pe loc sumețul Coste și Boldur, capi de oaste
 S'au dus, s'au pus in fruntea Românilor, strigând:

„La foc, copii!“ și grabnic plecat-au alergând.

Sun buciumele 'n aer și armele resun,

Și tunurile crunte ca tunete detun.

O grindină de glonțuri fatală-ucigătoare
 In cetele române duc moarte 'ngrozitoare ;
 Dar ele, ne'ngrozite, făr' a 'nceta de loc,
 Pășese tot înainte sub viscolul de foc

Mulți le rămân în urmă, rupți, morți, căzuți pe brânci ;
 Ei sbor ș'ajung în număr la șanțurile-adânci.

„Naval cu toți în lagăr, naval !“ oastea răcnește,
 „Domnul de sus ne vede și Stefan ne privește !“

Și toți s'arunc în șanțuri, dau unii peste alți,
 Cei mici, ușori, ingrabă s'acațăr de cei nalți
 Le sar pe umeri sprinten, ca tigri se isbese,
 Cu unghile de maluri se prind, se opintesc,
 Se ure, s'apuc de lanțuri, de-a tunurilor buze
 Și pintre mii de săbii și mii de archebuze
 Ce-i tae și-i restoarnă în șanțuri, fărîmați,
 Ei pun picioru'n lagăr, puternicii barbați !

Zadarnic Ceremișii doșiți pe după carre,
 Indrept sinețe, tunuri, le'ncare și le descare ;
 Români ca săgeata isbită dintr'un arc
 Intr'ênșii dau isbire cu-o aprigă turbare,
 Ii pun sub coasa morței, în tabără-i resping,
 Și grabnic, carre, tunuri, în șanțuri le imping,
 Și fac podișuri late cu trupuri săngeroase
 Ce pintre morți se vaet în chinuri dureroase.

Atunce Craiul zice : O frate Sigismund !

„Zărești tu Moldovenii în lagăr, colo 'n fund ?

— Dar ! Sigismund răspunde ; Zăresc o biată turmă.

„Nici unul ănsă teafăr nu-și va călca pe urmă!
 — Nici unul viu, nici unul!“ strig Leșii împrejur.
 Ear Herbor Lucasiewitz, viteaz cu pѐrul sur,
 Se duce se avēnte scadroanele ce-aștept
 Și cu Romānii aprigi cumplit se dee pept.

.
 Ca niște mari balauri cu lungi coarne-ascuțite,
 Scadroanele in șgomot de tropot sunător
 Se mișe!.. apoi in copee, apoi luāndu-și sbor,
 Cu lancele plecate la fugă 's repezite.

Dar Costea și cu Boldur, tovarāși de isbāndă,
 Ținēnd in frāu avēntul Romānilor sumeți,
 Strig: „Stați pe loc aice! stați după cai, la pāndă,
 „Și se ploați in dușmani o ploae de săgeți!“

Și cum veniau grāmadă scadroanele sonoare,
 Arcașii toți descalec, gātesc arcele lor,
 Trag, strunele de sirmă resun sbārnitoare,
 Mii de săgeți trec iute sub soare ca un nuor
 Și intră prin scadroane cu-o aspră vājiire,
 Ducēnd cu ele groază, durere și peire.

Intregi șiruri de oameni din fugă săgetate,
 Se plec gemēnd pe coame, cad, se restorn pe spate.
 Mulți cai se cule pe coaste și mulți, atinși la nāri,
 Fug, tārind cadavre cu un pīcior in scāri.
 Dar Herbor Lucasiewitz rācnește: inainte!
 Și lungele scadroane se 'naintez gramadā,
 Pān' ce topor cu lance, și buzdugan cu spadā
 S'ating in zinghenire sub soarele ferbinte.

Atunce mândrul soare ce spre apus plecase,
 Oprit in a sa cale, vëzù cu ochii roși,
 Un furnicar de moarte ce aprig se 'nceleștase,
 Un ead grozav de demoni selbatici, furioși,
 Sărind, urlând ca feare, mușcându-se scrișnind,
 Rupând, lovind orbește, dând moarte și murind!

Români in scadroane intrau ca 'ntr'o pădure
 Clădind movili de leșuri sub sdravenul topor.
 Și coasa ne-obosită, și harnica secure
 Sburau abătând caii sub călăreții lor.
 Ear ulii din Sorocea, și sgriptorii din Vrancea
 Cu lancea cãnjuită in gloată pătrundeau,
 Și resturnau cu cangea, și strepungeau cu lancea,
 Și trupurile moarte cu trupuri le-ascundeau.

Dar și Lehimea cruntă făcea parte grozave
 In cetele române trecënd ca prin troean.
 Bravi, ne'mpăcați, teribili, sub armele lor brave
 Curgea o dără lungă de sânge pămëntean.

De-odată prin ostime o veste a trecut:
 „Herbor sub buzduganul lui Böldur a căzut!”
 — Herbor e mort! — strig Leșii de groază 'ncremeniți,
 Și incetând resboiul, prin ranguri reslețiți,
 Perd cumpătul, perd capul, svărl armele'n vësduh,
 Dau dosul, și plec iute, goniți de-al spaimei duh.

Ear Craiul trist, cu palmă lovindu-se pe frunte,
 Suspină: o! Toporski, o! veteran cărunte!
 „Privește, fug mișeii! fug toți, fug mic și mare!
 „De-acum in tine singur e singura-mi sperare!”

VII.

LUPTA.

Toporski veteranul cu-o ceată mai aleasă
Lui Albert se închină și pleacă la resboiu.
Pe loc bătrînul Cărjă in cale-i vrënd să easă,
De lângă Stefan pleacă cu buni viteji de soiu.
Ei merg călări in copce, aprinși de resbunare,
S'apropie ; ear Cărjă sburând in fuga mare
In fața lui Toporski s'oprește, ș'astfel zice :
„Toporski ! din doi unul, e scris să peară-aice :
„Ori tu, ori eu ; sus pala, și vin' la luptă dreaptă !“
— Cărjă ! respunde Leahul, ai minte înțeleaptă,
„Dar inimă nebună. Eu te cunose pe tine,
„Ești leu năprasnic, ânsă și tu mă știi pe mine
„Căci in mai multe rënduri luptat-am inainte
„Pe când avem braț verde și inimă ferbinte.

„Nici tu, vechiul meu dușman, nu m'ai invins pe mine,
 „Nici eu n'am avut parte să te inving pe tine.
 „Ce dar n'am putut face in focul tinereții
 „Pute-vom face oare sub eara bătrâneții?
 „O! Cărjă! barbe albe purtăm acum noi doi,
 „Și lupta, draga luptă, nu mai e pentru noi.
 „Privește! alții, tineri, stau împrejurul meu,
 „Demni adversari acelor de pe 'mprejurul tău.
 „A lor acum e rëndul, frate. Noi, veteranii,
 „Șoimi invecchiți, de-oparte se stăm privind șoimanii.
 „Vin' cole lângă mine, și nu fii dușman mie
 „Căci vârsta intre oameni stânge-ori ce dușmanie!“
 — Răspunde-atunce Cărjă: Toporski, ai dreptate,
 „Ades e rece peptul și inima tot bate!“
 Apoi, mărindu-și glasul, el strigă la ai sei:
 „La luptă, voi șoimanii, la luptă feții mei!“
 „La luptă!“ strigă însuși Toporski 'n mare glas,
 Și amândoi bătrînii de-oparte s'au retras.

Pe loc ambele cete aprins electrisate
 Scot paloșele 'n soare c'un freamet de oțel.
 Ochirile prin aer se 'ntimpină-incrunțate
 Căci fiecare-alege un dușman pentru el.

Pornind cu toți de-odată las friele, dau pinteni,
 In. sprintene desghinuri își salt fugarii sprinteni,
 Și'n sbor, pe-aripa urei, se due voinicii, due,
 Și intră ceată 'n ceată și'n luptă se apuc.

Pământul ropotește sub tropot de copite,
 Vădhuțul strălucește de arme ascuțite,
 Ear paloșele albe ciocninduse'n loviri
 Dau foc, dau moarte cruntă, dau crunte zingheniri.

In clipă cad sub ele, străpunși, scaldați în sânge,
 Iarmeric Mazovitul ce'n două părți se frânge,
 Și Buhtea parcalabul cu-o largă brazdă 'n pept,
 Și tănărul Cozjatic lipsit de brațul drept.

Grodeck, zis *falcă-tare*, în erudul seu avânt,
 Precum un vier de codru, se'naintă prin gloată
 Și sabia 'mprejuru-i făcea o largă roată
 Ce se'nvârtea la soare și șuera în vânt.
 Cădeau victime multe sub arma ce sbură,
 Și Grodeck în turbare pe rând le numeră
 Călcând tot înainte pe victimile sale.
 Când eată, din mulțime apare drept în cale
 Balaur de la Galu ce poartă ușurel
 O ghioagă monstruoasă cu dinții de oțel.
 Grodeck răpede spada-i în peptul lui Balaur,
 Sângele curgă; peptul greu muge ca un taur,
 Dar ghioaga se abate!.. sub crunta-i lovitură
 Sbor crierii lui Grodeck, și dinții toți din gură!
 Ear Leahul, cladă moartă, greu cade pe pământ
 Ne'ndeplinind în vieață grozavu-i jurământ.

Coman de la Comana cu Velcea, șerpe iute,
 Privește din departare cum vine și cum saltă

Un cal de soiu ogarnic deprins a vâna ciute
Cu'n voinicel supțire ca trestia de baltă.

— Cine să fie oare cel căpitan frumos ?

— E Biela, păr de aur, cu mijloc mlădios.

— Vănat de soiu e, frate ?

— E puiu de Palatin.

— Aținete, dar Velceo.

— Comane, mă ațin.

Și amândoi la pândă se pun in a lui cale,
Coman cu brațe goale, și Velcea cu o coasă.

Venia fugariu'n salturi sburlind coama-i pletoasă ;
Venia voiosul Biela pe câmpul cel de jale,
Și pala-i când de-o parte, când ear de altă parte
Tăind in carne vie făcea ochiuri deșarte.

De-odată Velcea sprinten sub cal se repezește,
Și calu'mpuns la glezne din fugă potienește
Turtind sub el pe Velcea ; ear mândru-i căpitan
Il svîrle peste capu-i in peptul lui Coman.

— Bine veniși la mine ! ii zise urieșul,

Și'n brațele-i de schijă, rizind, grozav il stringe
Căt peptul ii sdrobește și oasele ii frânge,
Apoi intre cadavre, pe câmp, aruncă leșul...

Gorow și Zablotowski combat de laolaltă
Cu Stroe Vlad, Hotnogul, și cu Șoltuzul Daltă.
Umer de umer, coastă de coastă, om și cal
Se string, se prind cu ură in cleștet infernal

Vroind a se absoarbe de țe a lunei față
 Cu partea lor de soare, cu partea lor de vîceață.
 Și sângele din pepturi, din frunți, mereu se scurge
 Și pe sub cai de-alungul el gălgăe și curge.
 Crăncenă luptă! Moartea de-asupra se arată,
 Face un semn, alege, și cleștetul de-odată
 La semnu-i se desprinde, lăsând pe câmp se cadă
 Gorcw și Zablotowski, amici, a morței pradă!
 Ear cailor ca dēnșii nedespărțiți, cu dor,
 Alerg nebuni prin lagăr, chiemând stăpânii lor.

Glence din Pocuția sub Udrea se doboară.
 Udrea e prins de Cziusko dar singur se omoară
 Strigând in desperare: ah! zece morți mai bine
 „Decăt o vîceață lungă și zile cu rușine!“
 Corbaci râtează capul baronului Huminski,
 Ciolpan apuca'n brațe-i pe junele Tenczynski
 Și merge de 'l depune lui Stefan, la picioare,
 Apoi se 'ntoarce iute la nouă vînătoare.

Zbaloș pe-un cal de câmpuri, Negrea pe-un cal de munte
 Se întēlnesc cu ochii și sbor ca să se 'nfrunte.
 Isbindu-se'n mulțime cu-avēnt spăimēntător
 Crunt se lovesc din fugă cu paloșele lor.
 Lovire fulgerândă și Leahului fatală!
 El cade jos!.. in mână-i se frânge a sa pală;
 Dar Negrea, viteaz darnic, ii zice: Frate Sbaloș!
 „Pe-un om căzut nu 'mi place se cadă al meu paloș.

„Te scoală, mergi în pace cu zile de la mine.
„Ar fi păcat să peară un bun viteaz ca tine!“

A zis, calu'și întoarce și'n foc ear se răpede
Lăsând în urmă'i Leahul; ear Cărjă care'l vede,
Ii strigă de departe: Ani mulți, Negreo, nepoate!
„Brațul ce nu dă moarte când poate, multe poate!“

Și glăsuind, el vede a lui Toporski ceată,
Ciuntită, răsipită, și'n tabără-alungată,
Fugënd cum fuge spaima lipsită de rușine..
Și simte mândrul Cărjă o mare vilfă'n sine.

Ear cainicul Toporski cu fruntea obosită,
Șoptește vërsând lacrimi: O! soartă mult cumplită!
„Eu, tare-odinioară, vechiu arbor a Lehieii,
„Perdut-am frunzi și ramuri sub vântul vijeliei!
„Eată-mă 'nvins.. O! Cărjă, de-acum sunt robul tău!“
— Rob, tu? nu mi-ar erta-o prea sfântul Dumnezeu!
„Când un popor de oameni se'nchină ție, mie,
„Un tu, ș'un eu, Toporski, nu cade în robie!“

Astfel grăește Cărjă, bătrânul înțelept,
Și singur, merge vesel la Stefan Domnul drept
Ce-i zice: Ani mulți, Cărjă! tu fală mi-ai făcut!
„Ca tine fie'ți neamul viteaz și priceput!“

Apoi cătră oștimea pe lângă el remasă:
„Acum e rëndul nostru, boeri, copii din casă!“

„Să dăm zorul din urmă, cumplitul nostru zor
„Ce trece și restoarnă ca trăsnet răsbitor.
„Dați vânt armelor voastre! pe cai, și după mine!“

Precum-un cărd de vulturi din sferile senine
S'abat cu sbor de fulger pe-o pradă ce zăresc,
Românii, duși de Stefan, în lagăr se isbesc.
Nimic nu le resistă, nici tunuri, nici desime,
Nici șanț, nici zid de carre, nici deasă călărime,
Căci ei restorn în treacăt, și darm și sfarm în clipă
Scadroane, tunuri, corturi, și pun tot în risipă.

Fug Leșii, fug Cruciații și fuge însuși Craiul!
Li duce Domnul Stefan cum vântul duce paiul,
Și tabăra Leșască un lung pustiu rămâne
Sub apriga furtună a cetelor române!

Când suflă vântul toamnei prin codrii vestejiți,
Copacii plini de frunze sunt astfel sguđuși,
Și crengile căzute, și frunzele uscate
Pe câmpi în departare sunt astfel sămănate.

VIII.

ARATUL.

Armata glorioasă e frântă, răsipită
Ca munții de năsipuri în africe pustii.
Intr'un vârtej de spaimă din urmă-i fugărită
Prin văi, prin munți, prin codri, prin râpi și pe câmpii.

Ear Craiu'n desperare, din dealul Catilinei
Privește pintre lacrimi frumoasa lui armată
Ieri floarea vitejiei, azi, vai! prada rușinei,
Cum sboară ca un nour sub zare 'nprăstieată.

Ș'acum el se găsește cu adevărul față!
Slab, mic, fără prestigiu, vezându-și înainte
Spectacolul peirei ce-i dă fiori prin minte
Și'n urmă-i alt spectacol ce sufletu-i inghiață.

.

Pe-un șes întins și galbin, sub arșița de soare
 Cinci sute pluguri ară pământul țelinos,
 Și Domnul Stefan însuși, cu fruntea în sudoare,
 Asistă pe-un cal negru, sub un stejar franzos.
 Opt mii de Leși de oaste, legați, cu frâu'n gură,
 În loc de boi, la giuguri se opintesc trăgând.
 Ei trag mereu, și ferul greu muscă'n bătătură,
 Și unii gem, și alții cad pe genunchi plângând!
 Dar biciul îi lovește și lancele-i împung....

Se scol pe brânci și earăși trag brazde pe pământ.
 Mulți dintre ei, sermanii! în capăt nu ajung
 Și chiar în a lor brazde găsesec a lor mormânt!

Românii cu glas aprig indemn ca se întindă
 Strigând: Hăis, ța, Litfene! hăis-ța, haram de plug!
 „Tu'mi pregătise-și giugul, eu mi te-am pus în giug.
 „Hăis, ța!..“ Apoi din urmă arunc pe brazde ghindă.

Ear Stefan la tovarăși le zice cu glas tare:
 „Așa scrie Românul a sale fapte mari,
 „Cu feru'n brazdă neagră!. Românul astăzi are
 „Pământul seu drept carte și pluguri cărturari.
 „Aici pe unde astăzi e numai câmp, otavă,
 „Umbri-se-vor urmașii sub *Roșia-Dumbravă!*

.

Trecut-au patru secolii din acea zi fatală
 Când se'ngropă 'n țerină a dușmanilor fală!

Și faptul cel istoric, sub formă legendară,
Din neam în neam Români îl povestesc în țară.

Priviți! lâng'o dăbravă stă tabăra de carre.
Flecăi voinici șed roată pe lângă un foc mare
Mirându-se 'ntre dănsii cum vreascurile'n foc
Ca șerpi se mișcă și șuer suundu-se în loc.
— „Știți voi de ce stejarul arzând plănge și geme?“
(Intreabă-un Român ager pe care-a nins de vreme.)
„Cole'n astă dăbravă copacii urieși
„Sunt locuiți, se spune, cu suflete de Leși.
„Pe timpul bărbăției au prins Ștefan cel Mare
„O oaste de năvală ș'au pus-o ca să are;
„Ear în pământul negru cu sânge-amestecat
„Spre lungă pomenire el ghindă-au semănat!“

.
El zice și dăbrava se pare că roșește
Ș'un aspru glas de Vultur în noapte se trezește.
El zice, focul arde dăbrava luminând;
Prin crengile frunzoase trec umbre suspinând!

N O T A.

Regele Albert, după cum se invoise cu frații sei, regele Ungariei și ducele Litvaniei, în conferința de la Leutschau, cercând a-și împlini gândul asupra domnului Ștefan a Moldovii (conferință în care se desbătù despre stirpirea Românilor: *super extirpatione Valachi*); chiamă la arme toată Polonia, Galiția, Mazovia, pe Ioan de Tiffen magisterul Prusiei, ear mai ales pe Alecsandru ducele Litvaniei cu toată nobilimea Litvană. Deci cu multă oaste de mercenari pedestri și călăreți el plecă de la Leopold spre Moldova la 26 Iunie.

Acea nefericită expediție fu preînaintată de următoarele prodigii: Două sute de boi, apucându-i un vitez înfricoșat la eșirea din Leopold, se împrăștiară în toate părțile, unii căzură în sanțurile suburbiei, ear ceilalți cu greu se putù găsi și aduna. Când Regele trecea un riu, calul seu de mână se poticni și se înecă. Un oarecare Sropski, nobil de neam, dar cam nebun, de mai multe ori strigă în Leopold cu spaimă prevestind peirea Polonilor. Fulgerul căzând asupra taberei, ucisă pe un nobil și 12 cai. Preotul servind dinaintea Regelui, scăpă gios sfintele Taine.....

Și cu toate aceste înspăimântătoare întemplări, departe de a se lăsa de păcate, oastea petrecea în libertate cu mueri, și însuși șefii nu numai noaptea dar și chiar la lumina zilei se desfătau în baie și în beție, dismiardându-se în brațele femeilor.

Creslau Curozwanski, nobil de Roza, decan de Cracovia, și Padlowski de Przytyk, castelanul Radomiei, au fost trimiși soli către Ștefan Vodă, pentru ca să ceară libera trecere prin țeară a oastei Leșești, cercând a-l înșela că expediția lui Albert ar fi menită în contra Turcilor. Asemenea misie au avut și Matei Lonzinski, episcopul Cameniței.

Albert începù resboiul asediind și bombardând Suceava, însă nu reuși a lua orașul, ci perdu multă oaste și timp în zadar.

Ostea Leșeșcă se retrase prin codrii Bucovinei, având în mijloc pe regele bolnav și dus pe un leagăn; însă acolo Moldovenii ascunși între copaci, se isbiră ca lupii asupra Leșilor și le făcură multă stricăciune: Periră atunci mulți din neamul lui Toporski (unul din cele mai vechi din Polonia), doi Tenczynski, Nicolai palatinul Galiției, și Gabriel de Moravica etc.

Tot atunci un contingent de Cruciați Prusiani, urmând după armata regală fură atacați de hatmanul Boldur, risipiți, și câți scapară de moarte fură robiți.

Acea oaste regală în care se aflau magnații Podoliei, fu reu vatamată de oamenii lui Stefan.

Mateiu Miechovski zice: „O! Stefan, barbat triumfal și victorios, care biruiși pe toți regii învecinați! O! om fericit care te bucurași de toate darurile câte natură le dă altora numai în părți, unii fiind înțelepți cu viclenie, alții viteji cu sublima virtute a dreptății, alții earăși norocoși contra dușmanilor, tu singur le avuși hărăzite ție toate de odată: just, prevăzător, viclean, biruitor asupra tuturor adversarilor! Nu degeaba cată a fi numerat între eroii „secolului nostru!“ etc.

(*Arhiva istorică a României.*)

Aceste fapte sunt relatate de Mateiu Miechovski în istoria lui Stefan Vodă; ear prințul D. Cantimir adevărind legenda populară, zice: „Stefan V, prințul Moldo-ii, bătând oastea Leșască la Cotnar, unde crește vinul cel lăudat, cu totul o au stins; numai 15000 au prins vie, pre care i-au pus în giug și i-au silit de au arat în lung două mile, în lat o milă de pământ, în care arătură tot prin Leșii aceia au samanat două păduri ce și până astăzi se numesc de Poloni *Bucovina*, ear de Moldoveni, *Dumbrava roșie*, sau păduri roșii pentru că s'au sămănat și sădit cu sânge Leșesc.“

Familia Negre este una din cele mai vechi din Moldova. Chiar pe la începutul secolului XIV, un Negre Vornicul figurează în istorie, timp de 24 ani, adică de la 1402 până la 1426, între cei 12 boeri mari, consilieri a lui Alecsandru cel bun.

La 1471, Paharnicul Negre au fost descăpăținat în Vaslui din ordinul lui Stefan cel Mare, fiind că a fost de părere a nu se resboi în contra lui Radu a țerei Muntenestei, ca unul ce era Creștin și Român.

Un alt Negre, Patrasco, ginere lui Petre Vodă Schiopul, a urmat în ecșil pe socrul seu, a fost înscris în cartea de aur din Venezia și a murit la Barcelona, etc. etc.

În hronicele și hrisoavele remase de la strebuni, numele de Negre apare ades ca proprietari de moșii Negrești, ca oameni însemnați pe timpul lor, și ades ca victima a urgiilor Domnești.

Locul pe care Stefan a fost proclamat Domn Moldovii, purta numele de *Dreptate*.

Numele Puricestilor a fost schimbat în Movilești pe câmpul luptei de la Skee. (Vezi poemul lui C. Negruzzi: *Aprodul Purice*.)

